

Kæra lítla Danmark!

Sum tú sært kalli eg teg "Lítla Danmark". Hetta havi eg gjørt fyri at skilja ímillum "kongaríkið Danmark" (Danmark + hjálondini Grønland og Føroyar) og sjálvt landið Danmark. Annars eru jú Føroyar (272.000 km²) sum kunnug umleið 3 1/2 ferðir so stórar sum tú, "Lítla Danmark", tá tikið verður við havøkini, og tað mugu vit sjálvandi gera í hesum olju- og fiskiúðum skrivar Tórmóður Dahl, verkfrøðingur í hesi greinini.

Pompidou og serfrøðingar

Í álitinum frá samráðingarfundinum 17. nov. í fjør millum okkum og teg, Lítla Danmark, lovaði tú okkum – eyðsæð býttu føroyingum? – serfrøðiliga hjálp á nærum øllum økjum.

Einki at ivast í: Tað stendur illa til búskaparlaga á hesum øygjum. Tó – áframt rísa øygjarnar upp úr Norður Atlantshavi, áframt hava vit heimsins hægsta forberg, áframt vitjar á hvørjum ári fuglur í hundradtúsundatali okkara ódálkaðu bjørg, drangar, hólmar, fjøll, liðir og dalar, áframt skínur sólir, ylar ódnir, oysur regnið niður og písa heglingssalini, áframt brýtur brimið um klettar, strendur og sker, áframt hava vit vár, summer, heyst og vetur, áframt gýtur milliónir av toski, hýsu, upsa og øðrum fiski og skeljafiski í okkara sjógvi heimsins reinasta hav.

Okkum nýtist heldur ikki sum tú, Lítla Danmark, at byggja byggingar fyri ikki at verða yvirfloymdur av einum niðurdálkaðum Norðsjógvi, eins og tað heldur ongantíð kundi fallið okkum inn at sokkið niður í okkara reina lívgvandi hav av skomm, vegna nakrar lúsutar krónur vit skylda. Tær eru nógvar hesar krónurnar, tað vita vit, og vit vita eisini at okkara mistøk hava verið stór, men onkusvegna skulu vit nokk megna at rinda hvørjum sít – og tá meini eg sjálvandi **rættvísu** skuld okkara. Hetta kanst tú heilsa og siga við Den Danske Bank, og tú kanst nevna at undirgrund okkara er ómetaliga rík – – –

Men aftur til allar teir serfrøðingar, ið tú, Lítla Danmark, so gávumilt bjóðar hjálendi títum, Føroyum. Fyrrverandi forseti Frakklands, Pompidou, segði einaferð, at tað vóru trígir vegir til búskaparlígt ófört: Brennivín, kvinnur og serfrøðingar. Tann við brennivínum var tann ringasti, segði hann, tann við kvinnunum var hin hugnaligasti, men tann við serfrøðingum var hin einasti heilt vissi vegurin til búskaparlígt ófört!

2. Úrslitini hjá títum serfrøðingum

Tínir serfrøðingar, Lítla Danmark, kunnu vísa á í hvussu so er tvey úrslit, ið høvdu uppiborið at staðið í Guinness rekordbók:

1. 614 ár hevur tú stýrt heimsins størstu øyggi, Grønlandi og eitt av heimsins minstu øyggi, samflogum, Føroyum. Í báðum hesum hjálondum títum er fólkatalið í dag áleið tað sama – tvs. um hált hundradtúsund. Úrslitið av hesum stýri serfrøðinganna er, at roknað pr íbúgva hevur: 1. Grønland hægsta sjálmorðstali í heiminum. 2. Føroyar hægstu úttanlandsskuld í heiminum.

Seinasta vatnorkuavintýrið (Eiðisverkið) hjá Højgaard & Schultz í Føroyum: 20 mill. kWh, 600 mió. kr. (kelda: Nordisk Investeringsskud) hevur helst eisini uppiborið at verið nevnt í Guinness. Tað sama kann óivað sigast um bilgödu »dýnulyfingina« (húsarannsóknir) av føroysku tjóðini dagin áðrenn seinasta samráðingarfundin (17. nov. 94).

3. Kósir er kaos

Í nærum óhugnaligan mun bendir alt í dag á, at vit í

royndunum at vanda göngdini í landinum – nú eftir diktati frá tær, Lítla Danmark – nýta júst somu uppskrift sum hana, ið koyrdi okkum av knóranum: Ein eintáttað akademiserad og miðsavnað »mennan« av okkara vinnulívi. Mær nýtist her bert at nevna Figgigargrunnin, Fiskavirkning, bankasamanleggingina, kvotuskipanin og nú seinast »200 mió. grunnin«. Hvar í øllum hesum akademisku »framtskiðunum« finnur tú so mikið sum eitt »komma«, ið er í samflogi við okkara fólkasál – við okkara mentan, við tað, ið sermerkir okkum sum eitt fólk við ávísam handaligum og andaligum evnum, kunnleika og dygdum og ikki at gloyma: við **sermerktum royndum** bæði á landi og á sjógv?

Fyri yvir 12 árum síðani (08.10.82) skrivaði eg til Egnudviklingsfonden, Silkeborg v/ stjóra E. Arnung, ið tá var limur í »Rådgivende udvalg for Færøerne«.

og vísti á vandan við tí miðstýrdu og »akademiseradu« menning, ið tók seg meira og meira upp í Føroyum. Í brævinum fordi eg m.a. fram:

»At centralstyning, problemintellektualisering samt manglende erfaring og indsigt er hovedårsagerne til i-landenes næsten utallige fejlslåede udviklingsprojekter i u-landene, begynder man efterhånden at få øjnene op for. Men i virkeligheden er der efter min opfatning meget som tyder på at det samme er ved at ske også på Færøerne, men bare på et andet – lad os kalde det »højere« plan.

På grund af det moderne industrisamfunds iboende og solide »feed-back systemer« reduceres imidlertid skadevirkningerne, så disse – modsat u-landenes »blow-out« – er meget vanskelige at få øje på. Men over et noget længere tidsrum vil det, som er en tendens idag, hurtigt kunne udvikle sig til at blive en

katastrofe.

Der er en sådan udvikling jeg er bekymret for, og som jeg også mener kan påvises rent faktisk, takket være vort lille og isolerede og derfor overskuelige samfund.

Tvítak av brævinum varð sent til Føroya Landsstýri og Nordisk Industrifond. Málið snúði seg fyrst og fremst um 100-mið. verkætlanir:

»Nordfisk«, »Oljefisk« og »Restfisk« í túsðarskeiðnum 1978/79 til 1986/87. Ætlanirnar vóru framdar av Nordforsk, Keypmannahavn (ein granskingarstovnur innan Norðna Ráðið), og fremstu endamálini við teimum vóru øðrumegin kanningar í sambandi við veiðu og góðsking av svartkjafu og hinumegin kanning av fyrimuninum við partróling.

Yvirhøvur snúðu nevndu verkætlanir seg í veruleikanum um at »uppfínna hjólið« umaftur. Heldur ikki smáðst eg við at siga, at týtandi partur av tí peningi, ið varð jattaður til ætlanir-

nar var jattaður á falskar fortreytir (tað kann beinleiðis prógvast). Men hóast bæði Nordforsk, Nordisk Ministerråd og landsstýrið varð gjørt vart við hesi viðurskipti, so varð málið »diplomatiskt« bisba niður, so »kanningarnar« ella rættari sagt »akademiska flippið« kundi halda áfram.

Úttan »úrsliti« vóru hesar Norðforsk-kanningar tó ikki: M.a. fingur vit vátta hvussu máttmikil (effektiv) partrólingin í veruleikanum er – ja, so máttmikil er hon, at flest allir fiskimenn og havgranskarar í dag halda júst hana vera eina av høvudsorsøkunum til niðurfiskaðu grunnar okkara. Og svartkjafaverkætlanirnar? – Jú, úrslitini her kenna vit: 100-tals mió. kr. í studningi til tey skip og virkir, ið troyttu hesa vinnu.

Tað hevði runnið ísakalt niður eftir rygginum hjá tær frá Skagen til Tønder, Lítla Danmark, funnst tøl, ið sýntu, hvussu nógvar hesar

